

Бабич В. І.

**ПОШУК ІННОВАЦІЙНИХ ПІДХОДІВ ЩОДО ОЦІНЮВАННЯ
ЗНАНЬ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ В КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ
СОЦІАЛЬНОГО ЗДОРОВ'Я УЧНІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ
НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ**

Постановка проблеми. Як відомо, до теперішнього часу актуальною залишається проблема пошуку нових шляхів та підходів щодо підвищення якості професійної підготовки будь яких фахівців взагалі та майбутніх учителів зокрема. Цілком розділяємо думку А. Чемерис та В. Пузана, що завданням сучасної освіти є ефективне перенесення знань у свідомість їх користувачів і вміння успішно їх застосувати у всіх сферах життя. У зв'язку з цим, на думку вчених, щораз більша увага має приділятися дидактичним методам, які сприяють швидкому та успішному поширенню ресурсів знань, а саме інтерактивним методам навчання [1, с.4]. На потребі пошуку інноваційних (переважно інтерактивних) форм і методів навчання та особливостях їх застосування у виші наголошують й такі вітчизняні та зарубіжні вчені, як: О. Завалевська [2], О. Пехота [3], Т. Туркот [5], П. Феррих [1], С. Харченко [4], П. Шевчук [1], R. Adam [6], M. Naish [7] та ін. Без сумніву, пошук нових форм і методів навчання є надзвичайно значущою проблемою в ракурсі підвищення рівня оволодіння кожним конкретним студентом (майбутнім учителем) сукупністю необхідних знань, умінь та навичок. Між тим, не менш важливим питанням, на наш погляд, є пошук нових підходів щодо оцінювання знань майбутніх учителів в сфері майбутньої педагогічної діяльності. Специфіка педагогічної діяльності, до якої протягом навчання у ВНЗ і готують майбутніх учителів, спонукає до пошуку нестандартних підходів щодо оцінювання рівня знань останніх, як по відношенню до конкретної теми навчального предмету, так й стосовно сукупності тем, модуля тощо. Як відомо, у теперішній час серед найбільш дієвих видів оцінювання знань студентів є поточний контроль (опитування студентів, виконання майбутніми учителями індивідуальних завдань у процесі семінарських занять тощо), контроль самостійної роботи (КСР) та, звичайно ж, написання контрольних модульних робіт (модульний контроль). Ми не ставимо за мету перелічувати переваги діючої нині накопичувальної системи балів й, відповідно, оцінення рівня підготовленості майбутніх учителів порівняно з тим як це відбувалось у радянські часи, в тому числі й у контексті зменшення психоемоційного навантаження на студентів. Переваги очевидні на користь нині існуючої системи оцінювання. Між тим, на наш погляд, доцільною залишається потреба здійснення пошуку таких підходів до оцінювання студентів (в межах теми, сукупності тем,

модуля тощо) які, по-перше, давали б більше можливостей майбутнім учителям розкритися не тільки в контексті висловлення власної думки (чи позиції) з будь якого питання, особливо що стосується навчання та виховання шкільної молоді, але й сприяло б розвитку стратегічного мислення, по-друге, забезпечувало б відчуття кожним студентом командного „духу”, підвищувало власну відповідальність за себе та своїх товаришів по команді, по-третє, шляхом долучення студентів до ігрової діяльності сприяло б зменшенню на цьому фоні стресового фактору та, відповідно, збереженню психічного здоров'я майбутніх учителів. Крім того, якщо мова стосується оцінення студентів з конкретної теми, на наш погляд, виправдано шукати такі підходи, при яких можна було б не тільки виявляти рівень знань конкретного студента але й сприяти їх зміцненню.

Мета статті полягає у розкритті структури та алгоритму застосування авторського підходу („Інтелектуальна дуель”) щодо оцінювання знань майбутніх учителів в сфері формування соціального здоров'я учнів загальноосвітніх навчальних закладів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Як зазначалось вище, даний підхід до оцінення знань студентів можна використовувати як в межах конкретної теми так і сукупності тем з того чи іншого предмету. Пропонований нами підхід до оцінювання знань „інтелектуальна дуель” виокремлюємо як самостійний (авторський), хоча його певним чином можна вважати модифікацією „Синон-методу”, суть якого полягає у виявленні емоційної стійкості студента, котрий розміщується перед іншими студентами й має відповідати на провокаційні питання, „ударяючи” по його найболючіших місцях, зберігаючи при цьому емоційну рівновагу, що, певним чином, може свідчити про готовність студента до взаємодії з людьми в ролі керівника трудового колективу або його члена [5, с. 318-324]. Відмінність виду оцінювання „інтелектуальна дуель” від синон-методу полягає в тому, що він, по-перше, не передбачає емоційного випробовування окремого студента в тому вигляді як це відбувається за вимогами синон-методу, по-друге, у даному випадку для студентів створюються рівні умови, у яких вони опиняються, по-третє, основна увага оцінювання зосереджується на закріпленні отриманих раніше знань завдяки максимальній активізації студентів у нестандартних умовах, по-четверте, запропонований підхід до оцінювання також передбачає командні дії (тобто „відчуття плеча”), а не навпаки, що пропонується синон-методом (де всі студенти наступають на одного). Даний вид оцінювання можна застосовувати в двох варіантах (I варіант – спрощений, II варіант – ускладнений), що здійснюються в ігровій формі.

Привила „гри” (відповідно I варіанту оцінювання) полягають у наступному. Після розподілу студентів на дві команди від кожної команди студенти делегують по одному студенту, який візьме участь в інтелектуальній дуелі зі своїм „ві за ві”. Зазначений вид оцінювання

корисно застосовувати в межах будь-якого предмету, бажано після вивчення теми, коли студенти мали можливість вже отримати певний обсяг інформації із конкретного предмету. Важливо зауважити, що участь у інтелектуальній дуелі приймають по черзі усі студенти.

Студенти, які вийшли на „інтелектуальну дуель”, сідають один перед одним на стільці (або, якщо є можливість, стають за кафедри (трибуни). Кожен з дуелянтів по черзі задає один одному питання відповідно навчального матеріалу, який пропонувався студентам протягом вивчення теми чи сукупності тем (як на лекційних та семінарських заняттях, так і відповідно матеріалу, який мав бути засвоєний студентами самостійно). Кожна відповідь на питання оцінюється по десятибальній шкалі спеціально обраними експертами (тобто кращими студентами та відповідно викладачем, склад яких у загальній кількості має бути не менш трьох чоловік, при цьому викладач лише слідкує, щоб при виставленні балів не було зверхності до кожного окремого студента, який надає відповідь на поставлене йому питання). Завдання кожного студента полягає в тому, щоб задати питання, на яке його „ві за ві” не зміг би відповісти, або дати неправильну (чи неповну) відповідь і набрати якомога менше балів. Таким чином, кожен із дуелянтів задає одне одному по черзі від одного і більше питань (в залежності від того, скільки часу виділяється викладачем на застосування запропонованого підходу). Для того, щоб інші представники обох команд глибше занурювались у заняття, кожному із дуелянтів надається право на одну підказку від представників своєї команди. Але таку підказку має надати тільки той студент, на якого випав вибір за випадковим жеребкуванням. Наприклад, усі представники команди обирають собі порядковий номер від одного і до, у залежності від того, скільки студентів у команді. Таким чином, дуелянт, який потребує допомоги у спеціальному кошику (сумці і т.д.) із заплющеними очима обирає аркуш, на якому зображений номер. Відповідно, дуелянту може надати підказку тільки студент (представник його команди), який за задалегідь обраним номером відповідає витягнутому дуелянтом номеру з кошику. Такий підхід вимагає обов'язковості (готовності) від усіх без виключення студентів, оскільки не володіючи навчальним матеріалом, студент може підвести всю команду. Саме у зв'язку з вищезазначеним, про проведення оцінювання знань у такому вигляді викладач оголошує студентам задалегідь, що, у свою чергу, збуджує відчуття відповідальності навіть у тих студентів, які не відрізнялись прагненням до навчання.

Важливо зауважити, що студент, котрий надає допомогу, також оцінюється експертами, тільки максимальна кількість балів у даному випадку становить не більше семи балів. Як один з варіантів, за дозволом викладача, у разі, якщо студент не може надати допомогу дуелянту зі своєї команди, йому дозволяється користуватись конспектами або навчально-методичним забезпеченням (лекційні матеріали, книга, навчальний посібник, словник тощо). Але, по-перше, це повинно

відбуватись за вкрай незначний проміжок часу (наприклад 30-45 секунд), по-друге, така підказка оцінюється від максимальної – 4 бали.

Це необхідно для того, щоб повністю занурювались у сам процес не тільки відмінники, але й усі без виключення студенти на основі розуміння, що саме від них багато в чому може залежати перемога своєї команди, яка обов'язково має бути нагороджена більш високими оцінками.

II варіант запропонованого нами підходу щодо оцінювання знань студентів є дещо складнішим й вимагає від студентів стратегічного мислення яке, на наш погляд, є також важливим для студентів у контексті формування соціального здоров'я підлітків у майбутній професійній діяльності, оскільки планування заходів, змісту бесід для розмов з підлітком на делікатні теми, їх батьками та керівництвом загальноосвітнього навчального закладу й інших соціальних інститутів зі спрямованістю на виховання соціально здорових підлітків часто вимагає саме стратегічного) мислення.

У даному випадку кожній з команд надається „банк” у розмірі, наприклад, - 200 балів. Перед тим, як було озвучено питання (умовно обозначимо учасників дуелі: дуелянт - I та дуелянт - II) дуелянт I починає торг з його „ві за ві”. Суть торгу полягає у наступному: наприклад, дуелянт I починає зі слів „ставлю 10 балів, що мій „ві за ві” не дасть повної відповіді (або взагалі не зможе відповісти) на поставлене мною питання”. При цьому важливо зазначити, що вартість ставки може визначатись індивідуально в залежності наскільки складне пропонується питання. У той час, дуелянт II, ще до того, як йому (дуелянт I) озвучить питання, має прийняти або не прийняти ставку. У разі прийняття дуелянтом II ставки й надання відповіді на питання ставка подвоюється (тобто становить 20 балів, які переходить до команди дуелянта II). Якщо дуелянт II не приймає запропоновану ставку, його команда автоматично втрачає половину від зробленої ставки, не почувши питання (якщо первинна ставка була 10 балів, то відповідно команда дуелянта, що відмовився відповідати, втрачає 5 балів). У разі, якщо ставка приймається, а відповіді на поставлене питання немає або вона є неповною в залежності від того на, що була зроблена ставка дуелянта I, його команда отримує 10 балів, а також право на наступне питання, оскільки відповідно другого варіанту запропонованого нами підходу право на питання до дуелянта протилежної команди отримується в разі надання відповіді на поставлене питання його „ві за ві”.

Оскільки відповідно зазначених правил гри стратегічно вигідно першому задавати питання, на початку гри починає задавати питання представник тієї команди, яка, наприклад, перша відповідь на будь-яке поставлене питання викладачем відповідно отриманого раніше навчального матеріалу.

Як і у попередньому випадку, в той час як учасники вступають у інтелектуальний двобій, інші представники команд також мають

можливість активно брати участь у грі. Так у разі, якщо один з дуелянтів не відповідає на поставлене йому питання, будь-хто з представників його команди може подвоїти ставку (при згоді дуелянта, який пропонував питання) і спробувати надати відповідь за нього. У разі, якщо представник команди відповідає правильно, подвоєна ставка може переходити в особистий рахунок представника команди (резерв команди), який він зможе використати в потрібний час. Якщо представник команди відповідає неправильно, дуелянт, який пропонував питання, повинен ще вдвічі підвищити ставку (що буде становити вже 40 балів) і відповісти сам на поставлене ним питання. *Це є обов'язковим.* Якщо відповідь є неточною або невірною взагалі, усі бали переходять до протилежної команди. Це, у свою чергу, по-перше, може слугувати стримуючим фактором дуелянта, який прагне задати першим найскладніше питання, і сам не може правильно й повно відповісти на нього, оскільки в такому разі вся його команда може втратити у чотири рази більше, аніж була першочергова ставка (10 балів).

Як видно, другий варіант запропонованого нами підходу до оцінювання є дещо складнішим й вимагає, по-перше, гарної підготовленості самого викладача (уміти чітко роз'яснити правила гри); по-друге, максимальної включеності у заняття усіх студентів, оскільки треба не тільки обдумати, які питання поставити супернику, але й добре зважити чи зможе він сам відповісти на поставлене питання й не втратити бали, які належать усій команді тощо. Наприкінці зазначимо, що викладач може обрати як саме має відбуватись оцінення рівня знань студентів чи всієї команди в цілому (у залежності виграла вона чи програла), чи за сумою балів, які набрав кожен окремих студент в ході інтелектуальної дуелі.

Впровадження в практику підготовки студентів педагогічних спеціальностей авторського підходу „інтелектуальна дуель” щодо оцінювання рівня їх знань в сфері формування соціального здоров'я школярів, дозволяє зробити *висновок*, що даний підхід хоча й має певні недоліки (серед яких втрата часу на обмірковування студентами стратегії своїх питань), в цілому засвідчив сукупність позитивних сторін, серед яких: розвиток стратегічного мислення, відчуття командної взаємодії студентів, підвищення відповідальності за рівень власної підготовленості в межах теми чи сукупності тем, зміцнення знань, зменшення стресового фактору, зниження психоемоційного навантаження на кожного окремого студента та, як наслідок, збереження психічного здоров'я майбутніх учителів тощо.

Перспективи подальшої роботи полягають у пошуку нових підходів щодо покращення якості професійної підготовки майбутніх учителів до формування соціального здоров'я шкільної молоді.

Список використаної літератури

1. **Інтерактивні** методи навчання : Навч. посібник. / За заг. ред. П.Шевчука і П.Фенриха. – Щецін: Вид-во WSAP, 2005. – 170 с.
2. **Завалевська О. В.** Використання інтерактивних методів навчання як одна з педагогічних умов формування професійного самоусвідомлення майбутніх фахівців / О. В. Завалевська // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2009. – № 7. – С. 58 –61.
3. **Пехота О. М.** Особистісне орієнтоване навчання: підготовка вчителя / О. М. Пехота, А. М. Старева. – Миколаїв : Іліон, 2006. – 272 с.
4. **Харченко С. Я.** Соціалізація дітей та молоді в процесі соціально-педагогічної діяльності: теорія і практика : монографія / С. Я. Харченко. – Луганськ : Альма-матер, 2006. – 320 с.
5. **Туркот Т. І.** Педагогіка вищої школи : навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів / Т. І. Туркот.– К. : Кондор, 2011. – 628 с.
6. **Adam R.** The Process of Educational Innovation / R. Adam, D. Chen. – Lnd., 1991. – 354 p.
7. **Naish M.** Teacher Education Today / M. Naish // Initial Teacher Education. – L.: Kogan Page, 2002. – P. 25 – 47.

Анотація. Бабич В. І. Пошук інноваційних підходів щодо оцінювання знань майбутніх учителів в контексті формування соціального здоров'я учнів загальноосвітніх навчальних закладів

Стаття передбачає висвітлення питання пошуку інноваційних підходів в напрямку удосконалення процесу оцінювання професійних знань майбутніх учителів в контексті актуальних питань виховання шкільної молоді. Важливе місце відводиться розробці таких підходів до оцінювання знань студентів, які передбачали б ігрову спрямованість, а також дозволяли б у процесі ігрової ситуації не тільки розкривати, але й закріплювати отримані раніше знання. Передбачається, що більш ефективним підходом щодо оцінювання знань майбутніх учителів в сфері виховання соціально здорових учнів, враховуючи специфіку даного процесу, є запропонований авторський підхід у вигляді інтелектуальної дуелі між студентами, які можуть бути розподілені на окремі мікрогрупи, створюючи таким чином змагальну спрямованість в зазначеному контексті. Даний підхід оцінювання знань передбачає командну взаємодію студентів, підвищення відповідальності за власний рівень підготовленості в межах теми чи сукупності тем окремого предмету, зміцнення знань, збереження психічного здоров'я майбутніх учителів тощо.

Ключові слова: інноваційні підходи, професійна підготовка, оцінювання знань, майбутні учителі, соціальне здоров'я.

Аннотация. Бабич В. И. Поиск инновационных подходов к оцениванию знаний будущих педагогов в контексте формирования социального здоровья учащихся общеобразовательных учебных заведений

Статья предусматривает освещение вопроса поиска инновационных подходов в направлении усовершенствования процесса оценивания профессиональных знаний будущих учителей в контексте актуальных вопросов воспитания школьной молодежи. Важное место отводится разработке таких подходов к оцениванию знаний студентов, которые предусматривали бы игровую направленность, а также позволяли в процессе игровой ситуации не только раскрывать, но и закреплять полученные ранее знания. Предполагается, что более эффективным подходом к оцениванию знаний будущих учителей в области воспитания социально здоровых учащихся, учитывая специфику данного процесса, является предлагаемый авторский подход в виде интеллектуальной дуэли между студентами, которые могут быть распределены на отдельные микрогруппы, создавая таким образом соревновательную направленность в указанном контексте. Данный подход к оцениванию студентов предусматривает командное взаимодействие, повышение ответственности за уровень подготовленности к предмету, закрепление знаний, сохранение психического здоровья будущих учителей и т.д.

Ключевые слова: инновационные подходы, профессиональная подготовка, оценивание знаний, будущие учителя, социальное здоровье.

Annotation. The search for innovative approaches to the assessment of knowledge of future teachers in the context of formation of social health of students of general educational establishments

The article provides illumination of the question of finding innovative ways and approaches towards the improvement of the evaluation process of professional knowledges of future teachers in the context of current issues of education of school youth. Important place is belongs to the development of such forms assessments of students knowledges, which would provide gaming orientation as well as allowed in the game situation not only illuminate but also to consolidate prior learning. It is assumed that more affective form of assessment of knowledge of future teachers of educating of socially healthy students given the specificity of the process is proposed as a form of author's theoretical duel between students that can be allocated to specific micro-groups and thus creating competitive focus in this context. It is assumed, that this approach to assessment can be applied in two variants (simplified; difficult), that implemented in the form of a game. During the testing in practice of preparation of future teachers to the formation of social health of students of this approach revealed its negative and positive sides. To the negative side of assessment „Intellectual duel” related loss time of thinking by students of strategies of their questions. To the positive side related, firstly, getting some experience of strategic thinking, secondly, to develop responsibility for their own actions, thirdly, a sense of team and cooperation of its representatives, fourthly, the inclusion in classes of all the students, fifthly, improvement of early memory and as a result the level of knowledge on the

issues of forming of social health of students of general educational establishments.

Key words: innovative approaches, professional preparedness, assessment of knowledge, future teachers, social health.